

Міністерство освіти і науки України
Північно-Східний науковий центр НАН України та МОН України
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Тези

**72-ої наукової конференції професорів,
викладачів, наукових працівників,
аспірантів та студентів університету,
присвяченої 90-річчю
Національного університету
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»**

Том 2

21 квітня – 15 травня 2020 р.

Полтава 2020

З ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ РЕДАГУВАННЯ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

Редагування – «складний творчий, формалізований процес, основною метою якого є приведення об'єкта редагування у відповідність із чинними у певний час у конкретному суспільстві нормами» [2, с. 26]. Як вид фахової діяльності воно пов'язано з підготовкою до друку різної продукції: книги, газети, журнали, буклети тощо. Відомо, що термін редагування походить від латинського «*redactus*» – «приводити в порядок»; з французької – «*redaction*» – *red* – знову, *action* – дія [4, с. 29]. Отже, спрощено це поняття можна тлумачити як повторювану дію з метою удосконалення, впорядкування після уже кимсь або власноруч зробленого.

Виникнення редагування сягає сивої давнини. Необхідність у виправленні тексту пов'язують із появою писемності, коли виникла потреба правильного розуміння повідомлень, що передавалися на відстань. Тобто, з'явився запит щодо створення коду інформації, а пізніше – певної уніфікації та нормалізації написаного.

Проблеми редагування здавна цікавили дослідників. Зокрема це питання піднімали у своїх наукових працях М. Тимошик, З. Партико, В.Різун, Р.Іванченко, О. Мільчин, М. Сікорський, А. Капелюшний, Н.Зелінська, М. Феллер, В. Карпенко та багато інших учених.

За свідченням істориків, професія «редактор» пройшли тривалий шлях становлення і в різні часи називалися по-різному. Відомо, що ще на початку III ст. до н. е. у знаменитій Александрійській бібліотеці (Єгипет), що вважається найбільшою і найвідомішою бібліотекою періоду еллінізму, були хранителі, до обов'язків яких належало виправлення і коментування зібраних текстів. На думку вчених, вони й стали першими професійними редакторами [3, с. 267].

У II ст. до н. е. в латинській мові виник термін «редагування», що означав «упорядкування».

Так, у Стародавньому Римі у VI ст. до н. е. багаті покупці могли замовити перевірку книг на відповідність оригіналу. Саме тоді цей процес (приведення копії тексту у відповідність із оригіналом) почали називати коректурою (виправленням). Отже, першими професійними коректорами були античні виправлячі книг.

У період Середньовіччя у скрипторіях поруч із переписувачами книг були майстри, які називалися «рубрикаторами». У їхні обов'язки входило червоними лініями розділяти текст на шматки, щоб полегшити його

читання.

У добу Відродження помилки у книгодруках виправляли освічені люди, що мали гарну мовну підготовку. Бували випадки, коли тексти правили письменники. Так, відомо, що цим займався відомий англійський прозаїк, поет і драматург XVIII ст. О.Голдсміт, літературознавець С.Джонсон.

За свідченням сучасників, італійський видавець і типограф Альд Мануцій зібрав тридцять найкращих учених того часу, які мали виправляти помилки у середньовічних списках античних текстів.

В Україні ще у середні віки в майстернях, де переписували книги, працювали так звані справники, які мали зіставляли варіанти копій книги, яку потрібно було переписати, та обирали оптимальний шрифт, що ставав основним. Виправлення в рукописи вносили, підчищаючи, видряпуючи, закреслюючи помилкові та дописуючи правильні елементи [4, с. 21]. Тобто, справники були коректорами, редакторами і текстологами одночасно. Поступово з розвитком друкарства професія справника наблизилася до редакторської. У XVII ст. у друкарні Києво-Печерської лаври майстрів, що виправляли помилки, називали «столпоправителями», а у Львівській братській школі – «дозорцями» [1, с. 35]. До їхніх обов'язків входило пильнувати, щоб текст, схвалений справниками, друкарі правильно набрали.

Згодом з'являються праці, в яких піднімаються питання теорії опрацювання повідомлень, серед яких слід назвати трактат І. Галятовського «Наука, альбо способ зложення казання», «Риторика» Ф. Прокоповича. Значну роль у практиці редагування відіграв І. Франко, який ставив питання унормованості мови. Чітко означив межі втручання у текст фундатор українського академічного видання М. Грушевський. Найбільш узагальнені норми редагування уклав І. Огієнко, який багато зробив також і для становлення єдиних в Україні лінгвістичних норм.

Отже, редагування у сучасному його розумінні пройшло довготривалий і цікавий процес свого становлення.

Література

1. Іванченко Р. *Літературне редагування*. Київ: Парламентське вид-во, 2003. 248 с.
2. Партико З. В. *Загальне редагування: нормативні основи*. Львів: Афіша, 2001. 416 с.
3. Тимошик М. С. *Історія видавничої справи*. Київ: Наша культура і наука, 2007. 496 с.
4. Різун В. В. *Літературне редагування: підручник*. К.: Либідь, 1996. 240 с.